

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četrto leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprtje reklamacije so poštnine proste.

Starišem dijakov.

Začetek novega šolskega leta se približuje in stariši, ki imajo sina na srednjih šolah, ali ga hočejo sedaj študirati dati, s strahom in skrbjo gledajo v prihodnost. In po pravici! Ljubljenega otroka v mesto dati, kaj tujim rokam za celo leto izročiti, to je reč velikega, da, najvišjega pomena. — Velikega pomena je to za stariše, saj je otrok njihov najdražji zaklad na zemlji, katerega ljubijo z očetovsko in materino ljubeznijo in od katerega se morajo sedaj ločiti. Pazili so do sedaj z največjo skrbjo na njegovo dušno in telesno odgojo, skrbeli, da je ostal nedolžen, Bogu mil in ljub ljudem, in kaj bo sedaj? V kakšne roke bo prišel? V kakšno družbo bo zašel? Ali ne bodo za krvavi denar, katerega bodo plačevali za sina, sebi kupili neizbrisne sramote, otroku pa časne in morebiti celo večne nesreče? Ali ne bo morebiti otrok zbolel?

To so misli, ki morajo vznemirjati vsako skrbno srce. Velevažno pa je to tudi za dijaka. S študiranjem se začne pripravljati mladenič na zvišen poklic, da bi kot duhovnik, ali učitelj, ali sodnik, ali zdravnik itd. deloval Bogu v čast, domovini v slavo, bližnjemu pa v blagor. Ako pa tega smotra ne doseže, je velika nevarnost, da bo pokvarjen na srcu, brez poštenja živel, da bo sebi in drugim v nadlego in dobri človeški družbi v kvar.

Da se toraj stariši z otroci vred ne boste pozneje kesali, držite se sledečih glavnih pravil:

1. Ne silite otroka v srednje šole, če nima veselja ali talentov. Prisiljen dijak je redkokada dobro prospeval; nenadaren pa leze težko naprej in si navadno vsled velikega napora pokvari zdravje. Saj sta kmetijski in rokodelski stan ravno

tako častljiva kakor drugi stanovi. Pa le skrbite, da po zmožnosti obiskujejo vaši sinovi vinorejske ali poljedelske šole, ali da se izuče rokodelstva pri izvrstnih mojstrih. Tudi dobrih in poštenih trgovcev potrebujemo.

2. Preskrbeti svojemu sinu, predno ga peljate v mesto, oblačilo in obutelj, da ne bo razstrgan zahajal v šolo. Perila, kakor srajce, gat, kolerjev, onuč ali nogavice itd., naj ima po več parov, da ne bo hodil zamazan, ako se pogosto ne pere. Ravno tako mora imeti mažo za čevlje in krtače ter krtačice za obleko in obutelj, kajti ni hitro kaj tako zopernega, kakor mladenič z neosnaženimi čevlji in z blatnim ter stenastim oblačilom. Seveda se mora otrok že prej doma naučiti snage, da bo mažo in krtačo tudi rabil, kajti za marsikaterega učenca je snajenje oblačil najhujše zlo.

3. Poiščite poštenega stanovanja. Pazite, da ne pridejo vaši sinovi v roke brezvestnih in pohabljenih socialdemokratskih rodbin ali pa brezvestnih, sebičnih žensk, ki sicer vse obljubujejo, pa ničesar ne store.

4. Na stanovanju naj bodo učenci enega in istega zavoda, torej gimnazijci le samo z gimnazijci, realci z realci itd. To je jako imenitno! Kajti le učenci istega zavoda imajo enak šolski čas, isti učni načrt, iste počitnice. Učenci različnih zavodov, n. pr. gimnazijci, realci, učiteljski pripravniki na istem stanovanju le drug drugega motijo, ker se nimajo učenci različnih zavodov ob istem času enako veliko učiti.

5. Učenci morajo imeti svojo sobo, skozi katero nihče ne hodi. Število dijakov naj ne presega četvorice v eni sobi in naj bi ne stanovali samo majhni, pa tudi ne samo veliki skupaj; kajti majhni se potem,

če ni strogega in pametnega nadzorstva, samo igrajo, veliki pa drug drugega motijo in k ničvrednosti zapeljujejo.

6. V dijaški sobi mora biti shramba za knjige in za oblačila. Vsak učenec mora imeti mizico, če ni velike, prostorne mize, kjer lahko pišejo in svoje naloge delajo.

7. Vsak mora imeti svojo posteljo in strogo je prepovedano, da bi dva skupaj spala.

8. Soba se mora vsak dan pomesti in prah pobrisati. Ker je za zdravje neobhodno potreben sveži zrak, zato se mora stanovanje po letu in celo posebno po zimi pridno zračiti.

9. Gospodinja mora skrbeti za hišni red, učenci pa morajo gledati na to, da se tisti tudi ohrani. Zato naj ima vsak učenec knjige in oblačila v redu na prostoru, ki je njemu določen. Na to naj pazi gospodinja, pa tudi stariši bi se naj vestno o tem prepričali, kadar pridejo svojega sina obiskat.

10. V dijaški sobi bodi križ in blagoslovljena voda in gospodinja naj pridno opominja, da bodo dijaki jutranje, večerne in molitve pred in po jedi vestno opravljali. O tem naj tudi stariši pri vsakem obisku povprašajo gospodinjino.

11. Mesečno naj gre gospodinja v šolo vprašat, kako se dijaki učijo in obnašajo in o tem naj tudi odkritosrečno starišem poroča. Ako pa stariši pridejo v mesto, naj se gotovo potrudijo v šolo, da pri gospodinjah učenikov izvedo, kaj in kako se sodi o njihovem sinu.

12. Dijaki naj hodijo domov le o večjih počitnicah. Zelo napačno pa je, ako stariši celo ob navadnih nedeljah pod različnimi pretvezami svojega otroka domov

LISTEK.

Od nas...

(Konec.)

Janez se mu takoj prikupi s poštenim in resnim govorjenjem, zlasti pa z ljubeznijo, katero je kazal do svoje matere doma.

„Ne more biti napačen človek ta mladenič“, pravi tujec sam pri sebi, „sicer ne bi ljubil svoje matere tako zelo.“ Pove mu, da ima v Ameriki bratrance, ki mesari tam nekje v Keokuku, kjer se mu menda jako dobro godi.

Revež se ne bo vedel kam obrniti v tujini; kaj bo počel, med tujimi ljudmi, med tujimi po rodu, jeziku in veri? premišljuje dobri tujec. Vzame iz beležnice posetnico ter napiše nanje naslov svojega bratrance; pridene še par besed z namenom, da pridobi Janezu prijaznost in naklonjenost bratrančevu.

S to posetnico v roki zre Janez hvaležno za neznanim prijateljem, ki izstopi na prihodnji postaji.

Bil je učitelj Hruška, blag in dober mož.

Po tem dogodku je preteklo pet let. Dolgo

časa, ako jih štejemo v prihodnost; kratka doba, ako jih gledamo iz preteklosti.

Na oglu ulice v mestu Keokuku je bila odprta zadnji teden nova mesnica. In dasi še le na novo otvorena, so prihajale ženske ena za drugo iz nje z mesom v košarici.

To je mesnica nam znanega Janeza. Ljudje, ki so poznali po mestu in čitali med oglasi v časopisih:

JOHN ZAJEC,
1884 N. Scott Street

priporoča svojo na novo otvoreno
MESNICO.

so dejali: Seveda, tega se primimo; tu bode gotovo vse dobro, pošteno in ceno.

In res, bilo je tako! Bili so zadovoljni kupci in prodajalec.

S poštenostjo in delom se je povzpел Janez do svojega blagostanja.

Prišedši v Ameriko je potoval v mesto Keokuk; tu se obrne s posetnico do bratrance gospoda Hruške, ki sprejme — kot Kranjec — Kranjca jako gostoljubno in prijazno.

Janez omeni med pogovorom, da se je izučil v mladosti mesarske obrti, kar ga pa ni veselilo.

„Dobro, dobro! ostanite pri meni; uprav sedaj potrebujem še enega pomagača. Takoj

lahko vstopite pri meni v službo“, hiti mesar Hruška.

„Ali bi ne bilo bolje v rudnikih? Tja odide skoro večina Kranjcev, kakor sem slišal praviti“, vprašuje Janez.

„A, kaj bo z delom v rudnikih! Pastite, pustite to misel; tega vam jaz nikakor ne svetujem. Sicer pa, kakor hočete, delo tudi tamkaj lahko dobite.“

Po daljšem razgovorjanju uvidi Janez, da je res boljše, vstopiti v službo pri mesarju.

Delal je pridno in pošteno ter skrbel, da se je množilo bogastvo mesarja Hruške vedno bolj in bolj. Ni pozabil Boga, dela in matere tam v domovini; te se je spomnil pogosto s kakim starim, raztrganim ameriškanskim papirjem z orlom na sredi in s pripomnjo, naj si varuje in skrbi za svoje zdravje.

Mesar Hruška je uvidel kmalu, da je Janez oseba, ki polaga pridno kamen na kamen njegovi stavbi. Ni čudo torej, da ga je težko odpustil, ko mu naznani nekoč slednji, da si želi začeti mesarsko obrt na lastno roko.

Pregovor, ki pravi, da je dober hlapec slab gospodar, ni obveljal pri Janezu.

Kakor je pospeševal doslej mesarsko obrt v hiši svojega mojstra, enako se je obnašal Janez kot sam svoj gospod. Delal je cel dan, in sekira širočka je pela od jutra do večera

vabijo ali priti pripuščajo. S tem se dečki le raztresajo, v učenju zavirajo, slabo napredujejo in ured delajo.

13. Stariši, ne verujte svojim sinovom slepo vsega, kar vam povedo. Kaj čudno je to, ako stariši svojega otroka povsod zagovarjajo. Beseda učiteljev in predpostavljanih nič ali malo velja, le kar sinček reče, to je gola resnica. Ako torej dobro ne napreduje, so pač profesorji krivi, če pa se razuzdano obnaša, pa je to celi zavod in so predpostavljeni zakrivil. In vendar je znano, da učenci, ki o svojih učiteljih slabo govoré, niso piškavega oreha vredni.

14. Stariši, ne dajajte svojim sinovom veliko denarja na roko. Denar naj dobi gospodinja in naj ga daje dijakom le za potrebne reči. Vsak vinar, katerega dá in čemu ga da, naj zapiše, da more položiti vam račun.

15. Vsako jutro naj gospodinja dijake zbudi, da se navadijo zgodaj vstajati, kajti „rana ura, zlata ura“. Med dnevom in zvečer naj gleda na to, da dečki ne tratijo časa z igranjem, s spanjem, s praznim čitanjem ali z drugimi nepotrebnimi rečmi. Tudi ne sme pripuščati, da bi se tamkaj dijaki sbajali ali prepogosto obiskovali, kajti vse to zabranjuje vestno učenje.

16. Gospodinja ne sme pripustiti, da bi dijaki grdo, umazano govorili, preklinjali, se iz svetih reči norčevali ali celo nedostojno obnašali in nesramne knjige čitali. Zato je potrebno, da gospodinja tu pa tam knjige pregleda in da stariši včasih nepričakovano v stanovanje pridejo ter si red, knjige, oblačila, pisma itd. natanko ogledajo.

17. Vsak učenec mora pri svojih knjigah na steni imeti obešen dnevni red, da vé gospodinja za šolske ure in prosti čas, in da se učenec takoj lahko najde, ako bi ga kdo nujno potreboval. Ravno tako naj bodo na vratih dijaške sobe pritrjene šolske postave, katere si vsak učenec na zavodu dobiti mora, da bo gospodinja vedla, kaj je učenec dovoljeno in kaj prepovedano in da se tudi stariši lahko pouče o tem, kar veže nje in njihove otroke.

18. Gospodinja ne sme dajati dijakom ključa od velikih hišnih vrat in ne pripuščati, da bi zvečer izostajali. Ponočevanje je za dijaka v dvojnem oziru nevarno. Prepovedano je po šolskih postavah in ponočevanec se kaznuje v šoli, ako ga zasačijo, dobi slab red v zadrževanju in mora plačati solnino. Kar pa še je hušje, je to, da si s ponočevanjem dijak kvari zdravje, se vadi v pijančevanju, zabrede v nesramnost in zane-

v roki njegovi ali v roki pomočnikov.

Bogastvo se mu je pomnožilo polagoma bolj in bolj, kajti blagoslov božji je plaval nad njegovo hišo. Tega je bil jako vesel, ker je videl, da ni zastoj njegov trud; tega je bila še bolj vesela njegova mati; tega je bila še bolj vesela njegova Rezika.

Čez leto dni potem, odkar je začel Janez mesarjio na lastno roko, stopi z Reziko, edino hčerko mesarja Hruške, pred altar, kjer izgovorita ono velevažno besedico „da“.

Leto dni po tem dogodku prinese babica v hišo mesarja Zajca dečka, katerega so krstili za Janeza, kakor je bilo ime očetu.

Čez leto dni je zadel mesarja Hruško mrtvoud, in Rezika je podedovala vse premoženje svojega očeta.

Danes, devet let, odkar je zapustil Janez svojo mater ter se podal v svet, je prišel k njej na obisk srečen in zadovoljen v domačo vasico z ljubljeno ženko in malim Janezkom.

In kdo je tega bolj vesel kot stara mati Neža v „stari šoli“?

Gotovo nihče! Kaj pač želi vsaka mamica bolj kot to, da vidi srečnega svojega sina?!

marja učenje. Ravno naši slovenski dijaki, sinovi poštenih kmetijskih starišev, so navadno največji ponočnjaki, ker imajo slabo nadzorstvo. Zato se jih mnogo popolno zgubi, drugi slabo napredujejo, delajo žalost starišem, težave učenikom in sramoto sami sebi. Stariši, ostro toraj zabičajte gospodinjam, da ne bodo pripuščale vašim sinovom ponočevanja.

19. Slednjič morajo gospodinjje skrbeti za zdravje jim izročene mladine. Ako kateri učenec zboli, mu morajo oskrbeti zdravila in mu vestno streči. Ako več dni izostane, je treba to javiti v šoli in če bi bila bolezen nevarna, tudi naznaniti starišem. Nikdar pa ne sme gospodinja pripuščati, da bi dijak ostajal doma, če ni bolan; ampak ga le vtraga v šolo iti ali se boji, da bi dobil v šoli slab red, ker se ni učil. Hlinjene bolezni dijakom kaj rade povzročajo smrt v šolskem napredku.

To so glavna pravila, katerih bi se naj držali stariši, dijaki in njih hišne gospodinjje. Stariši, shranite si ta pravila, dajte jih brati svojim študentom in pokažite jih gospodinjam, katerim izročite svoje sinove.

Dopisi.

Šmarje pri Jelšah. (Hujškačem.) Neki dopisun umazane „giftne krote“ čutil se je poklicanega, da je v nje zadnji številki pod naslovom „Zakaj vera peša?“ na nesramen način napadal tudi naše g. kaplane. Ne mislimo mogoče tukaj zagovarjati naših gospodov kaplanov, kajti kdor jih pozna, ve, da so duhovniki na svojem mestu, in da zaslužijo zaupanje in spoštovanje, katerega uživajo pri svojih faranib; tudi ne bomo izražali svojega ogorčenja nad tem, da se jih svetu razglašajo kot sovražnika „giftne krote“, kajti prepričani smo, da čutijo in smatrajo oni to za svojo častno dolžnost, da pokažejo ljudstvu volka, ki se mu bliža v ovčji obleki; pač pa vprašamo tukaj javno onega nesramnega dopisuna, katerega najširše duševno obzorje je „giftna kropa“, „ptujski šnops“ in pa ornikovi „gipfelci“, naj nam odgovori, zakaj da v Šmarju narodnost peša!

Ako se ne čuti zmožnega, da bi nam na to vprašanje odgovoril, mu hočemo mi nekaj na uho šepniti. Sicer, kdor z naprednjaškim Štajercem občuje, ne zna drugega povedati kakor, kje da se pije boljši šnops, kje da se zbirajo izmečki človeštva, ki obirajo poštene, značajne ljudi itd. a mogoče se šmarski „kmetijski prijatelj“ (!) vendar povzpne na višek svoje učenosti, ter nam na naše vprašanje kaj pametnega odgovori. Ako pa dopisunec ni toli hraber, da bi nastopil kot zagovornik resnice, mu pa že danes izrazimo svoje sožalje, da je iskal svoji bujni fantaziji pribeljšča in zavetja pri tako podlem in nesramnem listu kot je „Štajerca“ in mu kličemo globoko iz srca: Fej, sram ga naj bo! Jednako se rado družijo z enakim.

Iz Haloz. Naš Leskovec je v zadnjih časih tudi zaslovel. To je namreč tista presrečna fara, v kateri je tekla zibelj slavnemu Drevenščku po domače Hekovemu Hanzeku. Misli in rajtal je postati velik gospod in zato so ga dali dobri stariši študirat. In študiral je tako dobro in temeljito, da je zaštudiral lepo število tisočakov, svojo mater, nekdanjo eno najpremožnejših kmetic v fari, pa je spravil v pravem pomenu besede — na beraško palico. Kdor ne veruje, naj pride gledat! In kaj je nastalo končno iz Hekovega študenta? Majka Slovenija, zaplakaj! Postal je redakter ptujškega „Štajerca“ in drugega nič. In kako veselje, kako čast je napravil Hekov študent svoji fari? Pridno je širil „Štajerca“, v katerega je pisal svoje duhovite članke. Pa za te njegove zasluge mu nismo nevoščljivi.

M. je bil posestnik in kajpada naročnik „Štajerca“. Nekdaj ni bil tak, kakor ga je naša strašna smrt. „Štajercu“ se ima zahvaliti, da je prišel ob vero in da mu je postala

cerkev in služba božja deseta briga. Pri križu pred hišo je bil vsako leto na veliko soboto običajni blagoslov jestvin. Letos pa je ta blagoslov prepovedal in da bi ljudje pač ne mogli razpostaviti svojih jerbasov, navozil je krog križa polno trnja. Vesel svoje znanjbe in zmage je šel na večer istega dne s svojim sinom v sosedno faro k vstajenju — kot godec. Domu sta prišla še le proti jutru, ko je bil že čas iti k službi božji. Sin se res odpravi v cerkev, oče pa v blev — gnoj kidat. Ko pride sin od sv. maše doma in ne najde očeta v hiši, gre pogledat v blev. Toda groza! Očeta najde mrtvega, vsega povaljanega v gnoju pod konjskimi kopiti. Očividno ga je bil konj ritnil ter ga smrtno zadel. Ko se je na to zgrudil na tla, ga je vsega poteptal, da ni bil človeku podoben.

Drugi slučaj. B. je bil tudi ne le naročnik temveč goreč razširjevalec zloglasnega ptujškega lističa. Tudi ta je umrl naglo. Z g. župnikom se že dolgo nista mogla pogajati. Posebno hudo ga je zbolelo, da g. župnik ni trpel godbe v njegovi gostilni med popoldansko službo božjo. Da se za to prepoved znosi nad g. župnikom, zagrozil se je, da letos ne bo več postavil na praznik sv. R. Telesa altarja pred svojo hišo. In kaj se zgodi? Na dan pred tem praznikom naglo zboli. Hitro pošljejo po zdravnika in ta izjavi, da bolezen ni posebno nevarna. A komaj zapusti zdravnik hišo in se začne proti mestu peljati, že ga kličejo zopet nazaj — pa prišel je prepozno. Ravno na praznik sv. R. Telesa je ležal na mrtvaškem odru.

Pameče. (Javna zahvala.) Kakor je „Slov. Gospodar“ že poročal, je dne 6. avgusta t. l. vibar povzročil veliko škodo, ker je nekaterim kmetom napravil mnogo stroškov, katere bi iz svoje moči jako težko ali pa nikdar ne mogli poravnati; med drugimi je bil tudi podpisani jako občutljivo prizadet. V ti bedi je priskočila okrajna branilnica v Slovenjgradu na pomoč in so poškodovani dobili lepo podporo. Podpisani se čutim dolžen, na tem mestu se očitno zahvaliti posojilnici za podeljene nam dobrote.

Anton Radšel v Pamečah.

Vitanje. (Naše šole.) Letos se tukajšna slovenska šola trirazrednica razširi v štirirazrednico. No, v štirih razredih se bodo otroci menda vendar kaj naučili. Ob enem se pa v tem času preveč pridno lovijo slovenski otroci za nemško dvorazrednico in šulferajnsko šolo. Žal, nekateri modreži so tako prebrisani, da menijo, da otrok brez blažene nemščine ni nič. Zastonj bi jim namreč bilo dopovedovati, da se otrok lažje uči v materinem jeziku kakor v tujem. Le s trudom začne lomiti kakšne nerazumljive, tuje besede. Nekateri pa sploh ne more ničesar povedati. In to se je dobro videlo pri letošnji birmski skušnji. Dobri dve tretjini otrok iz šulferajnske šole ni moglo odgovarjati drugače kakor slovenski. Pa se vendar vse učijo v nebeški nemščini. Na glavo udarjenim pametnjakom tudi ne gre v glavo, da bi se mogel otrok več naučiti v štirirazrednici kakor v dvorazrednici. Zato hočejo še odslej ostati pri svoji prebrisaniosti. Ne vedo in nočejo razumeti, da s tem podpirajo nemško, protestantovsko krivovero. Saj je ravno iz tega namena bila ustanovljena ta nepotrebna in preklicana šulferajnska šola, da se čim več Slovencev ponemškutari, in da bodo potem bolj vzprejemljivi za nemško krivo vero. Naj reče kdorkoli, to ni res, ni mogoče! Naj skušajo tajiti, da je lani po leti protestantovski pastor dalje časa kar stanoval v tej šoli! Naj utajijo, da so potem v šoli kakor protestantje molili le očenaš in izpuščali češčenamarijo. Tako so delali več mesecev, dokler se niso zbali, da pride to ravnanje po časnikih v javnost. Naj utajijo, da je ta šola letos kar izpuščala obvezne šolarske sv. maše, kadar so prihajali tudi slovenski otroci in se je molilo slovenski! Sedaj so izpustili polovico, prihodnjič se odpravi vse. Ali ni to cvet in že sad krivoverske protestantovskega delovanja?

Še hočete kaj več? Ne bo treba čakati